

Gittin Sources 23

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

וא"ת לדעת רב אויא דס"ל דהא אפי' במעשר דאורייתא קאמר היאך פודין והתנן פ' הניזקין יתומין שסמכו אצל בעה"ב או שמינה להם אביהם אפטרופוס חייבין לעשר ואוקימנא להאכיל אבל לא להניח משום דהן עצמן אינם יכולין לתרום ולעשר ולפיכך העמידו חכמים פירותיהן ברשות אפטרופוס משום כדי חיייהן אבל מה שמניחין לא יתרום עד שיגדלו הנערים ויתרמו ויעשרו לעצמם אלמא אפי' לעצמו אינו רשאי לתרום ולעשר, ותנן נמי חמשה שתרמו אין תרומתן תרומה ואחד מהן הקטן וה"ה לפדות את המעשרות, י"ל דהכא מיירי בקטן שהגיע לעונת הנדרים וכו' יוסה שאמר שתרומתו תרומה והתם קודם שהגיע לעונת הנדרים וכדתנן בפ' קמא דתרומות קטן שלא הביא ב' שערות ר' יהודה אומר תרומתו תרומה ר' יוסה אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה, א"נ הכא בכל קטן ופדיון שאני דכיון שפודין שוה בשוה אין צריך דעת כל כך כמו על הפרשת תרומה ומעשרות. וא"ת עוד היאך מדקדק מכאן דקטן זוכה לאחרים דכיון שהאב זיכה להם המעות הללו וזכו בהם דבר תורה כמו שכתבנו א"כ לעצמן הם פודין, י"ל דכיון שאין זה אלא בהערמה וכוונתן לפדות אותו לצורך אביהם והמעשר חוזר הוא לאביהן, אי לאו דזוכין לאחרים אין פדיון כיוצא בזה.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

והא דפריק בעציץ שאינו נקוב דרבנן ולא פריק במעשר שני דרבנן כגון מעשר שני דאילנות וירקות משום דההוא אית ליה עיקר מן התורה אבל בעציץ שאינו נקוב אין לו עיקר מן התורה כלל.

בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף סה עמוד א

וכן מה שאמרו שמערימין על מעשר שני לפדותו בלא חומש והוא שאמר לבנו ובתו הגדולים או לעבדו ושפחתו העברים הא לכם מעות הללו ופדו בהם מעשר שני ונמצאו פודים מעשר שאינו שלהם ואיש ממעשרו אמר רחמנא ולא ממעשר חברו ושפחה זו על כל פנים קטנה היא והרי זה כזוכה לאחרים שהרי הם חוזרים ונותנים לו פירשוהו דוקא במעשר שני דרבנן כגון עציץ שאינו נקוב שאף זה אין לו עקר מן התורה כלל אבל אי אפשר לפרשה במעשר בזמן הזה דאמה העבריה בזמן הזה ליכא וכמו שאמרו אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג:

רמב"ם הלכות עירובין פרק א הלכה כ

לקח אחד מבני החצר פת אחת ואמר הרי זו לכל בני החצר או אוכל כשתי סעודות ואמר הרי זה לכל בני המבוי אינו צריך לגבות מכל אחד ואחד, אבל צריך לזכות להן בו על ידי אחר, ויש לו לזכות על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו העברי ועל ידי אשתו, אבל לא על ידי בנו ובתו י הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו. וכן יש לו לזכות להן על ידי שפחתו העברית אף על פי שהיא קטנה, שהקטן זוכה לאחרים בדבר שהוא מדברי סופרים, ואינו צריך להודיע לבני החצר או לבני המבוי שהרי זכה להן ועירב עליהן שזכות היא להן וזכין לו לאדם שלא בפניו

רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה הלכה ט

אבל לא יתן המעות לפדות לבנו ולבתו הקטנים ולעבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו, נתן לשפחתו העבריה אם מעשר שני זה מדבריהם כגון שהיה מעציץ שאינו נקוב דבריו קיימין, שאמה העבריה קטנה היא ואין הקטן זוכה לאחרים אלא בדבר שהוא מדבריהם.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סד עמוד ב

ולענין פסק הלכה קיימא לן כשמואל דזוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים עד שהוא גדול דבין שיעור (זה) חפץ ומחזירו עד שיהא גדול ליכא כלום, ותדע לך דהא מקשינן ליה לקמן משפחה ואמאי לא שאני ליה התם כשגדולה טפי אלא ש"מ דליכא כלום בין שיעור זה ואינו זוכה לאחרים אלא עד שהוא גדול ממש, וזכיה דאמרינן הכא דאית ליה לקטן איכא מאן דאמר מדאורייתא היא מדאקשינן מההיא דמעשר, ואיכא מאן דאמר דקטן לית ליה זכיה אלא מדרבנן ואף על גב דמקשינן מההיא דמעשר (דתקשה) [כיון] דאיהו לא אמר בהדיא אי אית ליה זכיה דאורייתא או דרבנן לא א"ל ולטעמך ולבסוף דאיתרצה לא קשיא מידי, וכן דעת רבינו נר"ו.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לא עמוד א

צורר וזורקו וכו' חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשתובעו ממנו זוכה אף לאחרים מדרבנן. כך כתב רש"י ז"ל ונראה שהזקיקו לומר כן משום דזכייה לאחרים מטעם שליחות היא ואין שליחות לקטן כדאיתא בריש פרק האיש מקדש (דף מא ב) אבל בתוספות כתבו דלרב יהודה אפילו מדאורייתא זוכה לאחרים ולשמואל אמר דאין זוכה לאחרים דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא זכי דבגמרא [דף סד ב] פרכינן עליה דשמואל מדתנן כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים האי שפחה היכי דמי אי דאיתא שתי שערות מאי בעיא גביה. הא תנא [קדושין דף יד ב] יתירה עליו אמה העבריה שיוצאה אף בסימנין. אלא לאו דלא איתא שתי שערות ומפרקינן שאני שתופי מבואות דרבנן ואם איתא דלשמואל לא זכינן לאחרים אפילו מדרבנן אמאי זכיא להו בשתופי מבואות אלא ודאי משמע דאפילו לשמואל זכייה לאחרים מדרבנן ומש"ה מהני דרבנן לדרבנן ומינה דלרב יהודה זוכה לאחרים אפילו מדאורייתא וכי תימא אמאי והא אין שליחות לקטן תירצו דכי אמעיט קטן לרב יהודה משליחות מהנהו קראי דמוכחינן שליחות מינייהו בריש פרק האיש מקדש ה"מ במילתא דליתיה בתרומה וגירושין וקדושין אבל בזכייה כיון דאיתיה דהא זוכה לעצמו הוה ליה כגדול וזוכה נמי לאחרים לרב יהודה אפילו מדאורייתא ושמואל פליג משום דס"ל דלאו בר שליחות הוא כלל ומיהו מודה דמדרבנן מיהא זכי ומש"ה מהני בשתופי מבואות [בלחוד] ואני תמה אי מודה שמואל דזכייה מדרבנן אית ליה למה לן לפרוקי שאני שתופי מבואות דרבנן ואפילו הוא מדאורייתא אמאי לא מהני כיון דרבנן תקון ליה זכייה והא

קי"ל [לעיל דף לו ב] דהפקר ב"ד היה הפקר ומיהו אשכחן זכייה דרבנן דקלישה מזכייה דאורייתא דגרסינן בפרק מי שמת [דף קמז ב] ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רבא אמר רב נחמן אף על גב דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מחול מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא מש"ה אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא כיון דאכתי ממונא לא אתא לרשות זוכה ולא זכי ביה אלא מדרבנן לא אלימא זכייה דיליה כדאורייתא ומצי מחיל והכא נמי אם איתא דאינו זוכה לאחרים מדאורייתא לא מהני בדאורייתא ומיהו התם איכא למימר לרבנן דרבנן הכי תקון [דהם אמרו] והם אמרו אבל הכא היכי [מפרקינן] בפשיטות דלא ליהני במדאורי' ולפיכך נראין לי דבריו של רש"י ז"ל עיקר וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שכתב סתם דזוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים דמשמע דלית ליה זכייה לאחרים כלל ומיהו במידי דרבנן בשתופי מבואות זוכה אף לאחרים ומש"ה רי"ף ז"ל שאינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות אף על גב דממילתיה דשמואל לא משמע הכי בהדיא דייק לה ז"ל מדפרכינן עליה דשמואל מההיא דכיצד משתתפין במבוי וכו' ואמרי' האי שפחה היכי דמי וכו' אלא לאו דלא איתא שתי שערות ואם איתא דשמואל מודה דקודם שתי שערות זוכה לאחרים כל שיש לו דעת יותר גדול מחפץ ומחזירו לאחר שעה לוקמא בהכי אלא ודאי לשמואל [לעולם] אינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות ובתוספות פסקו כרב יהודה א"ר אסי משום דפשטיה דמתניתא הכי מוכחא ולשמואל צריכין לדחונייהו כדאיתא בגמ':

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף סה עמוד א

ופדו בהן מעשר שני. וא"ת ופדיית קטן מי מהניא והא אין מעשה קטן כלום, וי"ל דאיתא כר' יוסי דמס' תרומות דאמר דהגיע לעונת נדרים כשם שנדרו נדר כך תרומתו תרומה וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשתרי טבל באכילה ה"נ מתחלל מעשר שני על ידו. וא"ת אפי' למ"ד זוכה לאחרים היינו מדרבנן כדאשכחן גבי מציאה דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא גזל גמור מדבריהם והכא מעשר שני דאורייתא וכי יש כח ביד חכמים לעקור בקום ועשה, ושמא י"ל דדעת אחרת מקנה אותם שאני וזוכה מדאורייתא לאחרים לרב אסי ולעצמו לכ"ע. וא"ת היאך מדקדק דזוכה לאחרים אי בשביל המעות שנותנין לו הוא זוכה בהן לעצמו ואי במעשר שני שפודה לאחרים אין כאן דעת אחרים מקנה ואפי' עצמו לא זכי מדאורייתא, וי"ל דקא סבר המקשה כשם שזוכה לעצמו בחילול מעשר מדאורייתא משום דמופלא סמוך לאיש מדאורייתא כ"ש בעלמא אי דעת אחרים מקנה זוכה מדאורייתא, אי נמי מה שזוכה במעות לפדות מעשר לצורך אחרים הו"ל כזוכה לאחרים, וריב"א ז"ל הקשה על מה שפירשתי דמדאורייתא זוכה לאחרים דהא זכיה מטעם שליחות ואין קטן נעשה שליח אפי' לענין ממון כדאמרין באיזהו נשך גבי קטן, [וי"ל] אף על גב דאין לו זכיה אלא מדרבנן פטר שפיר מחומש דאורייתא דהפקר ב"ד הפקר וקני ליה קטן בלא שום קנין, דהפקר ב"ד ילפינן מראשי האבות מה אבות מנחילין אף ראשין מנחילין והויא ליה כירושא וכיון שתקנו חכמים שיכול לזכות מיקרי שפיר ממנו אפי' לקדש בו האשה. וכן מוכח בירושלמי פרק חלון ובפ' הניזקין דמסיק גבי זכיית קטן עצמו ירדו להם בשטת פעוטות כלומר מה שזוכה אינו אלא מדבריהם בתקנת פעוטות לענין מקח וממכר והקונה מן הפעוטות נקרא ממנו אפי' לקדש בו את האשה או אם נתנו מתנה לאחר.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

הא לכם מעות הללו ופדו בהם מעשר שני. מהכא משמע דקטן אית ליה זכייה מדאורייתא אפי' בממון דאם לא כן אין פודין אלא משל אב והיה להם להוסיף חומש, אלא ודאי ש"מ דזוכה הוא דבר תורה בשיש דעת אחרת מקנה, ואי קשיא

לך הא דתנן בפרק מי שמת זכין לקטן ואין זכין לגדול וטעמא משום שאין יד לקטן לזכות בעצמו כגדול, תירצו בתוס' דהתם בקטן שאינו מבחין בין צרור לאגוז, וא"נ בקנין סודר שאין לו דעת להבחין קנין חליפי סודר, וא"נ כיון דקיי"ל דקונין בכליו של קונה אין לו דעת להקנות כליו עד שיגיע לעונת הפעוטות והיא בשלא הגיע לעונת הפעוטות, והוא נמי דאמרי' בסוכה לא ליקני אינש לוליבא לינוקא דינוקא מיקנא קני אקנויי לא מיקני מיירי קודם שיגיע לפעוטות אבל אם הגיע לפעוטות מתנתו מתנה, וא"נ בשיש לו אב המפרנסו א"נ אפטרופוס דאז אין מתנתו מתנה כדאמרי' בכתובות שלהי פ' מציאת האשה תנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן במטלטלין אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפטרופא אבל יש שם אפטרופא אין מקחן מקח ואין ממכרם ממכר, וה"ה למתנה דקא מדייק לה התם מדתנן המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי וכו' בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום.

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף סד עמוד ב

הא דאקשינן אלא לאו דלא אייתית שתי שערות. קשיא לן מאי קושיא ההיא בשיש לה דעת גדול מחפץ ומצניעו ומחזירו לאחר שעה ולא מלתא דשמואל לאו משום שאין לו דעת אלא משום שאין יד לקטן לזכות לאחרים לעולם עד שיביא שתי שערות וכן כתב רבינו הגדול ז"ל.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

וא"ת לדעת רב אויא דס"ל דהא אפי' במעשר דאורייתא קאמר היאך פודין והתנן פ' הניזקין יתומין שסמכו אצל בעה"ב או שמינה להם אביהם אפטרופוס חייבין לעשר ואוקימנא להאכיל אבל לא להניח משום דהן עצמן אינם יכולין לתרום ולעשר ולפיכך העמידו חכמים פירותיהן ברשות אפטרופוס משום כדי חייהן אבל מה שמניחין לא יתרום עד שיגדלו הנערים ויתרמו ויעשרו לעצמם אלמא אפי' לעצמו אינו רשאי לתרום ולעשר, ותנן נמי חמשה שתרמו אין תרומתן תרומה ואחד מהן הקטן וה"ה לפדות את המעשרות, י"ל דהכא מיירי בקטן שהגיע לעונת הנדרים וכו' יוסה שאמר שתרומתו תרומה והתם קודם שהגיע לעונת הנדרים וכדתנן בפ' קמא דתרומות קטן שלא הביא ב' שערות ר' יהודה אומר תרומתו תרומה ר' יוסה אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה, א"נ הכא בכל קטן ופדיון שאני דכיון שפודין שוה בשוה אין צריך דעת כל כך כמו על הפרשת תרומה ומעשרות. וא"ת עוד היאך מדקדק מכאן דקטן זוכה לאחרים דכיון שהאב זיכה להם המעות הללו וזכו בהם דבר תורה כמו שכתבנו א"כ לעצמן הם פודין, י"ל דכיון שאין זה אלא בהערמה וכוונתן לפדות אותו לצורך אביהם והמעשר חוזר הוא לאביהן, אי לאו דזוכין לאחרים אין פדיון פדיון בכיוצא בזה.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני. וא"ת היכי דייק מכאן דקטן זוכה לאחרים דאחר שאביהן נותן להם המעות הם זוכים לעצמן ופודים מעשר זה של אביהם, וי"ל דכיון דפודין מעשר שני אלמא דזכיה אית להו מדאורייתא דאי לאו דאית להו זכיה גמורה לא הוי פודים וא"כ ודאי זוכים הם לאחרים דהכא זוכים הם לאחרים דהרי הוא כאלו (חזו) [זכו] לו לאב מיד המעשר.

חדושי הר"ן מסכת גיטין דף סה עמוד א

מתיב רב אויה מערימין על מעש' שני וא"ת ומאי קושיא דהתם כיון שאביהם נותן להם מעות לעצמן הן זוכין י"ל דלשמואל כיון דאמר דאינו זוכה לאחרים משמע דס"ל שאין זכיה לקטן מן התורה ואף על פי שמתגרשת מידי דהוה פקחת בע"כ כדאמרינן בפרק חרש והכא כיון דפודין מעשר שני אלמא זכיה אית להו מדאורייתא וכיון שכן לאחרים הם זוכין.

ר"ש מסכת מעשר שני פרק ד משנה ד

מערימין. לפדותו בלא חומש ומפרש בירושלמי (הל"ג) למה מערימים עליו מפני שכתוב בו ברכה ולמה פודין אותו בשער הזול מפני שכתוב בו ברכה:

ופדה לך. כלומר פדה לעצמך כדתני בתוספתא (פ"ד) ובלבד שלא יאמר פדה לי בהן את מעשר זה אבל כשפודה לעצמו אף על פי שפודה במעות של בעל הבית אינו מוסיף חומש והכי תני בירושלמי (שם) פדה לי משלך פדה לך משלי אינו מוסיף חומש א"ר יוחנן כל מעשר שאין הוא ופדיונו משלו אינו מוסיף חומש רבי יוסי בר בון בשם רבי יונה טעמא דר' יוחנן ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו (ויקרא כד) כדי שיהא הוא ופדיונו משלו ודייק בירושלמי (שם) גבי שפחתו העבריה מה אנן קיימין אם בגדולה זכתה בה בסימנין כלומר מאי בעיא גביה ואם בקטנה קטן זוכה בתמיהא ומשני כמאן דאמר קטן תורם [ופריך אפי' למ"ד קטן תורם] וכי קטן זוכה ומשני על דעת' דרבנן דתמן ניחא דתמן אמרי בשם רב נחמן כל שנותנין לו אגוז ומשליכו צרור ונוטלו המוצא בידו כמוצא באשפה אגוז ונוטלו צרור ומשליכו יש גזל

מפני דרכי שלום אגוז ומצניעו ומחזירו לאחר זמן גזלו גזל זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים רב הונא אמר כשם שזוכה לעצמו כך זוכה לאחרים אבל מודה שאין מתנתו מתנה שנאמר (שמות כב) כי יתן איש מתנת איש מתנה ואין מתנת קטן מתנה לענין שבועה דרשי' בפ' שבועת הדיינים (דף מב א) כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום מ"מ משמע הכא דמתני' איירי בזכיה לעצמו כדפרישית וניחא מתני' לרב נחמן בר יעקב דאמר זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וקשה דבפ' התקבל (דף סד ב) דדייק ממתני' דזוכה בין לעצמו בין לאחרים ופריך מינה למ"ד זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים ובכל הספרים כתוב הא לכם מעות הללו ופדו בהן מ"ש ושמה ברייתא היא ומזכה להם המעות והן פודין המעשר לבעה"ב ולא לעצמן ונמצא בפדייתו כזוכה לאחרים ואין זה כעין משנתנו:

מפני שידן כידו. דמה שקנה עבד קנה רבו ובניו קטנים נמי ידן כידו כדתנן בפרק שנים אוחזין (דף יב א) דמציאת קטן לאביו: